они у основи припадају (теорија права, теорија државе, уставно право, управно право, филозофија права, међународно право, социологија, социологија права, филозофија, теорија политике и актуелна политичка и друштвена питања).

Ђорђе Тасић је био необично плодан аутор. За свега двадесетак година, колико му је било дато да ради на своме делу, стигао је да напише и објави велики, безмало запањујући број радова на нашем и страним језицима. Огледао се у разним правним областима, не зазирући ни од дневних текућих и практичних питања. Па ипак, средишње подручје његовог интересовања и стваралаштва било је теорија и филозофија права. Високи углед који је био стекао у домаћој и иностраној научној јавности, највећим делом је почивао управо на радовима са тог подручја. При том, дакако, не треба заборавити ни Тасићево залагање за социологију у нашој средини, подупрто, уосталом, и његовим сопственим социолошким радовима.

Сва та богата и разноврсна делатност Тасићева нашла је сада свој особен и упечатљив израз у Симићевој *Библиографији Ђорђа Тасића*. Она је уједно и огледало те делатности. Та нам библиографија предочава један изузетан правнички дух, отворен и љубопитљив, трагалачки и откривалачки. Сви они који се буду обрађали том духу, који се буду бавили Тасићевим делом, биће захвални Мирољубу Д. Симићу што им је својом библиографијом увелико скратио пут до тог духа и тог дела, што је омогућио да им приђу лакше, без заметног, неизвесног, често и безуспешног трагања за подацима који су сада, у корицама ове библиографије, надохват руке.

Данило Н. Баста

Боривоје Шундерић: РАДНИ ОДНОС – ТЕОРИЈА, НОРМА, ПРАКСА, „Култура", Београд, 1990, стр. 253.

Захваљујући богатом искуству и дугогодишњем раду, појавила се књига „Радни однос – теорија, норма, пракса", којом је оскудна литература радног права постала богатија. Аутор, проф. др Боривоје Шундерић, је у наведеном делу обрадио једно од основних, најтежих и најспорнијих питања радног права Југославије. Успешно је изложио различита схватања радног односа теоретичара и практичара радног права. Свако теоријско схватање аргументовано је и судском праксом уставних судова и судова удруженог рада. При том је увек истицао и своје мишљење о спорним питањима радног односа, без намере да га до краја образлаже, остављајући читаоцима да сами изграде сопствени поглед, што је посебан изазов. Писана јасним стилом, књига омогућује да се порука аутора разуме, не само од стране читалаца којима је радно право позив, већ и од шире читалачке публике.

Материја књиге изложена је у четири дела, подељена на главе и одсеке.

У првом делу (стр. 3. до 21), аутор пише о односу рада и човека, о раду и радном односу, о праву и радном односу и о тзв. друштвеном радном односу као предмету права.

Други део (стр. 21. до 63), под насловом „Дефиниција радног односа", подељен је у пет глава: уводне напомене о дефинисању радног односа, дефинисање радног односа у капиталистичким земљама, дефинисање радног односа у европским социјалистичким земљама, дефинисање радног односа Југославије и разматрање елемената појма радног односа понаособ. Трећи део (стр. 63. до 133), посвећен је развоју радног односа. Материја ове теме обрађена је у пет глава, и то: односи рада у првобитној заједници, радни однос у робовласничком друштву, радни однос у феудализму, радни однос у капитализму и радни однос у социјалистичким земљама. Четврти део (стр. 133. до 247), под насловом „Претпоставке функционисања радноправног односа", подељен је у осам глава и то: уводне напомене, метод регулисања радног

односа, субјекти радног односа, заснивање радног односа, распоређивање радника, садржина радног односа, објект радног односа и престанак радног односа.

У првом делу књиге аутор констатује да сваки људски рад не чини садржину радног односа, али да је сам рад друштвени однос. То доказује позивањем на изузетно богату литературу. Аутор истиче (стр. 10) да је појам „рад" много шири од појма „радни однос". Радни однос дефинише помоћу субјеката, а карактер радног односа одређује помоћу одговарајућег облика својине и све то илуструје еволуцијом радног односа. Но, аутор у овом делу књиге, који има и обележја увода, дефинише и тзв. друштвени радни однос као трипартитни однос, тј. као однос између радника, с једне, послодавца, с друге, и државе, с треће стране. Првим делом књиге аутор успева да, на једноставан начин, јасним стилом, аргументовано и ненаметљиво, упозна читаоца са основним проблемима који ће бити детаљно обрађени у следећим деловима.

У другом делу аутор исцрпно дефинише радни однос. То чини између осталог и навођењем различитих схватања појма радног односа у делима југословенских и светских теоретичара радног права. Сва та теоријска схватања радног односа аргументована су судском праксом, што је, и те како, значајна карактеристика наведене књиге. Но, аутор, убедљиво и логички доследно, излаже своје мишљење појма радноправног односа „радноправни однос као врста правног односа подразумева: интеракцију (међудејство) правних субјеката (послодавца и радника) изражено у предузимању (извршавању) одређених радњи (правних радњи, понашања) на раду, у вези са радом и поводом рада, при чему радње на раду (у процесу рада) радник лично врши код послодавца под његовом управом (зависан рад) у циљу остваривања одређених резултата (учинака), а које (све радње) представљају (чине) њихова (правних субјеката) субјективна права и правне дужности засноване на позитивним правним прописима (објективно право)" (стр. 46).

Одређујући појам радног односа, помоћу његових елемената, аутор тврди да су „елементи појма радног односа релативно исти у свим земљама, без обзира на природу њиховог система, а садржина (свих или само појединих) различита је од система до система, од државе до државе" (стр. 62).

У трећем делу аутор детаљно, коришћењем разноврсне литературе, описује историјат радних односа у Југославији и у упоредном радном праву. Посебну пажњу посвећује развоју радних односа у привреди, последици еволуције владајућег облика својине у друштвеним предузећима.

Посебан квалитет је способност аутора да на малом простору изложи све концепције о развоју радних односа у Југославији. Аутор аргументовано одговара и на спорне концепције око употребе термина „радни однос" (стр. 96), „међусобни однос" и сл. При том, он наводи чињенице „за" и „против" постојања „радног односа" у самоуправном систему, у чему и успева, настојећи да објасни да и код „међусобних односа" постоје субјекти радног односа (стр. 105). Аутор се критички односи и према концепцији постојања „монопола на радно место" у условима друштвене својине и социјалистичког самоуправљања и предлаже да се та концепција напусти (стр. 108).

У четвртом делу аутор саопштава најновије правце у промени радног односа у Југославији који су засновани доношењем Закона о основним правима из радног односа 1989. године.

Богатство питања које обухвата дело „Радни односи – теорија, норма, пракса" много је веће него што може да обухвати један приказ, што је довољан разлог да му студенти и правници који се баве изучавањем и применом прописа о радним односима , посвете дужну пажњу. Сви они ће стећи поуздана нова или проширити и обогатити сопствена сазнања, која већ имају о овом предмету.

мр Радоје Брковић